



فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری
دوره ۱۲ / شماره ۱ (پیاپی ۴۵) / بهار ۱۴۰۲
صفحه ۳۷۷ تا ۳۹۴

بررسی تاثیر جهانی شدن بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سطح کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته

کوروش شمس

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت مالی واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
krsh_shams@yahoo.com

فریدون رهنمای رودپشتی

استاد، گروه حسابداری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی تهران، ایران (مسئول مکاتبات)
roodposhti.rahnama@gmail.com

هاشم نیکومرام

استاد، گروه حسابداری واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
nikoomara@srbiau.ac.ir

زهرا پورزمانی

دانشیار، گروه حسابداری، واحد علوم تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی تهران
Zahra.poorzamani@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۵/۰۸/۰۵ تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۹/۲۴

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی تاثیر جهانی شدن بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سطح کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته می باشد. جامعه آماری این تحقیق، تمامی کشورهای عضو بانک جهانی می باشد که از این بین، ده کشور توسعه یافته و ده کشور در حال توسعه که کامل ترین اطلاعات را داشته‌اند به عنوان نمونه مورد بررسی برگزیده شده‌اند. اطلاعات دوازده ساله این کشورها طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۱ برای انجام تجزیه و تحلیل‌ها استفاده شده است. با طراحی مدل رگرسیونی چندمتغیره و با استفاده از مدل داده‌های ترکیبی به آزمون فرضیه تدوین شده پرداخته شد. یافته‌ها نشان داد که در کشورهای در حال توسعه شاخص بازار سرمایه و شاخص حاکمیت خوب تاثیر مثبت و معنادار بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد. اما در کشورهای توسعه یافته نرخ رشد جمعیت شهری و تولید ناخالص ملی سرانه تاثیر منفی و معنی دار بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد. تاثیر مثبت و معنادار بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد. از طرفی دیگر نرخ رشد جمعیت شهری و تولید ناخالص ملی سرانه تاثیر منفی و معنی دار بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد.

واژه‌های کلیدی: کشورهای توسعه یافته، کشورهای در حال توسعه، جهانی شدن، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی.

۱- مقدمه

جهانی شدن پدیده‌ای چند بعدی و قابل تسری به جنبه‌های گوناگون اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی، فرهنگی و فناوری و همچنین محیط زیست است و شاید هم به‌خاطر همین جنبه‌های متنوع می‌باشد که هیچ اتفاق نظری بین نظریه‌پردازان و اندیشمندان در مورد تعریف دقیق جهانی شدن وجود ندارد. نظریه‌پردازان جهانی شدن را به معنای عام در نظر دارند و در مقابل اندیشمندانی نظیر و کروگمن^۱ (1996)، آن را ادغام بیشتر بازارهای جهانی، و مک ایوان که این پدیده را گسترش بین‌المللی مناسبات تولیدی و مبادله سرمایه سالارانه می‌دانند، این گروه از نظریه‌پردازان پدیده جهانی شدن را از دیدگاه اقتصادی تعریف می‌کنند (ثانی، 1382). در مورد عملکرد این پدیده مطالعات تجربی خان^۲ و همکاران (2005)، بلبل^۳ و همکاران (2005)، کوز^۴ و همکاران (2008) بیان می‌دارند که جهانی شدن و آزادسازی تجاری موجب ایجاد فضای رقابتی برای صنایع داخلی از طریق توسعه تکنیک‌های تولید جدید یا استفاده کارا از عوامل تولید می‌شود و همچنین جهانی شدن موجب انتخاب وسیع‌تری در مورد کیفیت بالای نهاده‌های واسطه‌ای با قیمت‌های پایین‌تر برای فعالیت‌های اقتصادی شده که این موجب بهبود بهره‌وری کل عوامل می‌شود (شاه‌آبادی و فعلی، 1390).

مطالعات تجربی جدید که روش‌های نو و تصویری چندجانبه از جهانی شدن ارائه داده‌اند همانند آرسپرانگ^۵ (2006)، درهر^۶ (2008) و گمل^۷ و همکاران (2008)، در بررسی‌ها و تحلیل‌های خود بر دو فرضیه متمرکز شده‌اند: (۱) فرضیه کارایی (۲) فرضیه جبران. در فرضیه کارایی استدلال می‌شود که جهانی شدن اقتصاد وظایف دولت را کاهش می‌دهد و شرایط اقتصادی را با حضور بیشتر بخش خصوصی رقابتی‌تر می‌کند. در مقابل در فرضیه جبران، استدلال می‌شود که جهانی شدن اقتصاد، خطراتی را برای جامعه و اقتصاد ملی ایجاد می‌کند (صادقی و همکاران، 1391). در مورد ویژگی‌های این پدیده گرچه جهانی شدن دارای ویژگی‌ها و خصوصیات گوناگون می‌باشد اما بیشتر اقتصاددانان رشد تجارت، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و ایجاد شرکت‌های چندملیتی را از مشخصه‌های اصلی جهانی شدن می‌دانند. از مشخصه‌های دیگر جهانی شدن، آزادسازی تجاری و کاهش حمایتگری یا حذف تعرفه‌ها است که این مسئله هم در زمینه صادرات و هم در زمینه واردات برای گروه‌های مختلفی از کالا قابل بررسی است (عزیزنژاد و همکاران، 1390). سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی یکی از اصلی‌ترین نموده‌های جهانی شدن است. امروزه اقتصاددانان و دولت‌ها همگی بر اهمیت حیاتی سرمایه‌گذاری خارجی اتفاق نظر دارند. از دید آن‌ها این مسأله، نیرویی برای ایجاد طیف وسیعی از تحولات اقتصادی به حساب می‌آید (دانش‌پرور و زینلیان، 1394). استفاده از تجربه کشورهای موفق در این زمینه بسیار اثرگذار خواهد بود. اخیراً شاهد بوده‌ایم که اقداماتی در جهت بهتر و شفاف‌سازی این قانون در بدنه دولت صورت گرفته است. سهم ناچیز ایران در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

^۱ Krugman

^۲ Khan

^۳ Bolbol

^۴ Kose

^۵ Ursprung

^۶ Dreher

^۷ Gemmell

تلویحا به این معنا است که ایران نیازمند اصلاحات ساختاری اقتصادی در زمینه قوانین و مقررات مورد نیاز برای پشتیبانی از سرمایه‌گذاری خارجی، ایجاد ثبات اقتصادی، بهبود زیرساخت‌ها و در یک کلام تامین امنیت اقتصادی (است دودانگی، 1395) از سویی دیگر، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از نظر سازمان کنفرانس (توسعه و تجارت ملل متحد عبارت است از سرمایه‌گذاری که متضمن روابط اقتصادی بلندمدت بوده و نشان‌دهنده منافع پایدار و کنترل واحد اقتصادی مقیم یک کشور) شرکت مادر (بر واحد اقتصادی مقیم کشور دیگر) شعبه فرعی بنگاه مادر (است سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از دیدگاه صندوق بین‌المللی پول، سرمایه‌گذاری است که با هدف کسب منافع پایدار در کشوری به جز موطن فرد سرمایه‌گذار انجام می‌شود و هدف سرمایه‌گذار از این سرمایه‌گذاری، آن است که در مدیریت بنگاه مربوط نقش مؤثر داشته باشد) دانش‌پرور و زینلیان، (1394) عبارت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی حاوی دو مفهوم یا فعالیت متفاوت از هم می‌باشد و از منظر نظریه‌ها و شاخه‌های مختلف علم اقتصاد توضیح داده شده است. اصطلاح سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی شامل دو مجموعه متفاوت ولی به هم وابسته از عناوین و فعالیت‌هایی است که توسط تئوری‌ها و شاخه‌های گوناگون اقتصاد توضیح داده شده‌اند. نخستین دیدگاه همان دیدگاه مالی بین‌المللی¹ یا دیدگاه کلان و دیدگاه دوم دیدگاه سازمان صنعتی² یا دیدگاه خرد می‌باشد. نگرش دیدگاه کلان به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، به منزله جریان سرمایه میان مرزهای ملی از کشور موطن به سوی کشور میزبان است و به وسیله آمارهای تراز پرداخت‌ها اندازه‌گیری می‌شود. این جریان‌ها سبب افزایش موجودی سرمایه در کشورهای میزبان شده، یعنی ارزش سرمایه‌گذاری کشور موطن بر روی نهادها که معمولاً شرکت‌های سهام می‌باشد و توسط یک مالک در کشور موطن کنترل شده یا یک مالک در کشور موطن دارای سهمی خاصی از آراء هیئت‌مدیره می‌باشد. دیدگاه خرد به جای توجه به اندازه جریان‌ها و ارزش موجودی سرمایه‌گذاری و یا موقعیت سرمایه‌گذاری، درصدد توضیح انگیزه سرمایه‌گذاری از نقطه‌نظر سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های خارجی کنترل شده می‌باشد. همچنین پیامدهای ممکن را برای سرمایه‌گذار و کشور موطن و میزبان در فعالیت‌های شرکت‌های چندملیتی یا امور وابسته به این‌گونه سرمایه‌گذاری‌ها را می‌آزماید. این پیامدها ناشی از تجارت، اشتغال، تولید و جریان و موجودی سرمایه‌های فکری آن‌هاست که جریان و موجودی سرمایه در محاسبات تراز پرداخت‌ها وارد نشده‌اند، گرچه برخی از واسطه‌های سرمایه‌فکری بخشی از اعتبار کنونی آن‌ها را تشکیل می‌دهد. این انگیزه و پیامدها به‌طور ذاتی با کنترل بنگاه‌های سرمایه‌گذار بر شعبه‌هایشان و توانایی شرکت‌های چندملیتی در هماهنگ کردن فعالیت‌های شرکت‌های مادر و سایر شعبه‌هایشان مرتبط می‌باشد (ترابی و محمدزاده‌اصل، 1388) امروزه جریان سرمایه‌گذاری خارجی یکی از مهم‌ترین و بارزترین مشخصه‌های جهانی شدن اقتصاد کشورهاست. در پرتو فرآیند جهانی شدن، سرمایه‌ها با هدف کسب سود بیشتر به آسانی و با حجم عظیمی در سراسر جهان جابه‌جا می‌شوند و این جریان سیال زمینه‌ساز تحولات اقتصادی مهم در کشورهای مختلف و در نهایت پویایی و حیات نظام سرمایه‌داری جهانی است (آذربایجانی و همکاران، 1391) همچنین بر اساس مطالعات ناننکمپ و اسپاتز³ (2004) و

¹ International Finance

² Industrial Organization

³ Nunnenkamp and Spatz

جانگ^۱ (2001) از آنجاکه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی منجر به سرمایه و اشتغال، صادرات و تولید می‌گردد امکان دسترسی به منابعی همچون مدیریت، نیروی کار ماهر، شبکه‌های تولید بین‌المللی و تأسیس نام‌های تجاری را فراهم می‌نماید و همچنین موجبات برخورداری از آثار سرریز و انتقال تکنولوژی را برای کشور میزبان فراهم می‌سازد، لذا سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند موتور رشد اقتصادی کشور میزبان محسوب گردد. از این‌رو، با توجه به منافع سرمایه‌گذاری خارجی بررسی در خصوص آثار سرمایه‌گذاری خارجی ورودی بر رشد اقتصادی به‌ویژه با توجه به مسئله جهانی شدن از اهمیت بسزایی برخوردار است) فرزین و همکاران، (1391 تا کنون پژوهش‌های بسیاری به بررسی پدیده جهانی شدن و آثار احتمالی ناشی از آن و همچنین بررسی سیاست سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و تاثیر آن بر رشد اقتصادی به‌صورت جداگانه پرداخته‌اند. اما پژوهشی که به‌صورت جامع و دقیق به بررسی ارتباط بین آن‌ها و به‌طور همزمان تأثیر بهبود شاخص بازار سرمایه، گشایش هرچه بیشتر درهای اقتصاد، توسعه سرمایه انسانی، نرخ رشد جمعیت شهری، بهبود شاخص حکمرانی خوب و تقویت تولید ناخالص ملی سرانه بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی پرداخته باشد، مشاهده نگردیده است و لذا شناسایی نظریات، رویکردها، مدل‌ها و الگوهای مرتبط با موضوع پژوهش از مولفه‌های دانش‌افزایی و نوآوری پژوهش حاضر به‌شمار می‌رود.

۲- مبانی نظری و مروری بر پیشینه پژوهش

دوغان و ارسلان^۲ (2016) به بررسی ارتباط جهانی شدن از بعد سیاسی و جریان‌ات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ترکیه پرداختند. این پژوهش دوره زمانی 1970-2012 را مورد بررسی قرار می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد هیچ‌گونه ارتباط معنادار کوتاه‌مدت و بلندمدتی بین جهانی شدن سیاسی و جریان‌ات سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وجود ندارد. پیکارسکین و ساسنین^۳ (2015) در پژوهشی تحت عنوان "ویژگی‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در زمینه جهانی شدن"، از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به‌عنوان یکی از برجسته‌ترین نیروهای محرک جهانی شدن یاد می‌کنند. بدین منظور به تجزیه و تحلیل شاخص‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به منظور ارزیابی سطح جهانی شدن کشور لیتوانی پرداختند. نتایج بررسی‌ها نشان دهنده سطح بالای جهانی شدن و وابستگی اقتصاد لیتوانی به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌باشد. همچنین نتایج حاکی از این است که درجه جهانی شدن یک کشور کوچک، در مقایسه با سرمایه‌گذاری در خارج از کشور، بیشتر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. از نوکولو^۴ (2015) در پژوهشی به بررسی چالش‌های پیش روی سرمایه‌گذاران خارجی در نیجریه پرداخته است. یافته‌های وی نشان می‌دهد که ریسک ارز خارجی، ریسک سیاسی و افزایش هزینه‌های بنگاه، چالش‌های پیش روی سرمایه‌گذاران خارجی است. از دیگر نتایج این پژوهش ارتباط معنادار بین سرمایه‌گذاران خارجی و کشور میزبان، و نیز ارتباط مستقیم سرمایه‌گذاری خارجی با رشد اقتصادی است، بدین صورت که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نقش فوق‌العاده قوی و مثبتی در بهبود کسب‌وکار بین‌المللی ایفا می‌کند.

¹ Jang

² Dogan & Arsalan

³ Pekarskiene & Susniene

⁴ Ezenwakwelu

کوجا^۱ و همکاران (2014) در مطالعه‌ای تحت عنوان "توسعه مالی، تجارت باز و رشد اقتصادی در آفریقا: بینش‌های نو از روش علیت پانل" به بررسی تأثیر باز بودن تجارت و توسعه مالی در رشد اقتصادی 21 کشور آفریقایی پرداختند، آن‌ها به این نتیجه رسیدند که توسعه مالی و تجارت باز، تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر رشد اقتصادی کشورهای مورد بررسی ندارد. در تحقیقی دیگر گورگل و لاج^۲ (2014) به بررسی رابطه جهانی شدن و رشد اقتصادی در کشورهای اروپای شرقی و مرکزی برای دوره 1960-2010 پرداختند. آنان ضمن معرفی شاخص KOF با استفاده از شاخص‌های متنوع جهانی شدن (اقتصادی، سیاسی، اجتماعی) به این نتیجه رسیدند که رابطه مثبت و معناداری بین سه شاخص ذکر شده و رشد اقتصادی وجود دارد. لیتائو^۳ (2012) در مطالعه‌ای دیگر تحت عنوان رابطه بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و جهانی شدن پرتغال و برخی دیگر از کشورهای اروپایی به تجزیه و تحلیل تأثیر متغیرهایی مانند جهانی شدن، اندازه بازار، تجارت، سرمایه انسانی و جمعیت شهری با استفاده از برآوردگر گشتاورهای تعمیم داده یافته‌های پانل (GMM) طی دوره زمانی 1995-2007 پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که اندازه بازار و جهانی شدن، تأثیر مثبتی بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارند. تجارت و جمعیت شهری نیز از لحاظ آماری دارای تأثیر معنادار هستند. دودانگی (1395) به بررسی عوامل موثر بر جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در ایران پرداخت. بررسی‌ها نشان می‌دهد که نوسانات قیمت و درآمد نفت خام، ضمانت و قراردادهای بین‌المللی، نوسانات مؤثر نرخ ارز و نرخ تورم بالا باعث افزایش میل به جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در نیل به رشد اقتصادی باثبات و مثبت در ایران شده است و علی‌رغم تمایلات مثبت، میزان جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به میزان کافی نبوده است. ارزیابی نتایج حاصل از مدل‌های اقتصادی نشان داده که عوامل متعددی از جمله درآمد ملی، تولید ناخالص داخلی، هزینه‌های بخش دولتی، نرخ تورم، درجه باز بودن اقتصادی، سرمایه انسانی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در میزان کل سرمایه‌گذاری موثر بوده است.

آق ارکاکلی و همکاران (1395) به بررسی مطالعه توسعه مالی بین‌الملل و نقش آن بر جهانی شدن اقتصاد در کشور ایران با استفاده از داده‌های تابلویی پرداختند. نتایج حاصل از الگوی روند نشان می‌دهد که شاخص توسعه مالی بین‌الملل در منطقه آسیای جنوب غربی و کشور ایران روند نزولی و منفی داشته و مقدار شاخص، طی دوره کاسته شده است. در زمینه اثر توسعه مالی بین‌الملل بر شاخص جهانی شدن اقتصاد، نتایج تحقیق نشان داد که رابطه معناداری بین توسعه مالی بین‌الملل و جهانی شدن اقتصاد وجود دارد. صابونچی و رشیدزاده (1393) به بررسی اثر جهانی شدن و سرمایه‌گذاری خارجی بر روی توزیع درآمد در ایران پرداختند. نتیجه به‌دست آمده آنان حاکی از این است که نظریه کوزنتس در رابطه بین رشد اقتصادی و نابرابری درآمدی صادق است؛ به این معنا که بین رشد درآمد سرانه و توزیع درآمد رابطه‌ای به شکل U معکوس وجود دارد. همچنین، یافته‌ها نشان داد که با افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و آزادسازی تجاری نابرابری درآمدی به موازات افزایش همگرایی اقتصاد ایران به سوی اقتصاد جهانی کاهش می‌یابد. بهرامی و پهلوانی (1393) به بررسی تأثیر جهانی شدن بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها با استفاده از روش گشتاورهای تعمیم یافته پرداختند. نتایج تحقیق آنان حاکی از آن

¹ Kojo

² Gorgul and Lach

³ Leitão

است که بین جهانی شدن و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین شاخص اندازه بازار، شاخص سرمایه انسانی تأثیر مثبت و معنادار و شاخص جمعیت تأثیر منفی و معناداری بر جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی داشته است. علیزاده و همکاران (1393) به بررسی اثر متقابل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در کشورهای عضو (D8 مدل معادلات همزمان (پرداختند. مدل مورد مطالعه به صورت 5 معادله همزمان اثر متغیرهایی همچون سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، انباشت سرمایه ناخالص صادرات و واردات را با استفاده از روش حداقل مربعات سه مرحله‌ای (SLS) بر رشد اقتصادی اندازه‌گیری می‌کند. سایر متغیرهای مورد استفاده نیز شامل نرخ ارز رسمی، نرخ رشد دستمزدها، تعداد نیروی کار و نقدینگی می‌باشد. نتایج به دست آمده حاکی از وجود رابطه مثبت و معنادار بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در نمونه مورد بررسی است.

۳- روش شناسی پژوهش و تجزیه و تحلیل داده ها

جامعه آماری این تحقیق، تمامی کشورهای عضو بانک جهانی می‌باشد که از این بین، تعداد بیست کشور (ده کشور توسعه یافته و ده کشور در حال توسعه) (که کامل ترین اطلاعات را داشته‌اند به عنوان نمونه مورد بررسی برگزیده شده‌اند. گفتنی است اطلاعات دوازده ساله این کشورها طی سال‌های 2000 تا 2011 برای انجام تجزیه و تحلیل‌ها استفاده شده است) (اطلاعات سال‌های بعدی هنوز وارد پایگاه داده بانک جهانی نشده است). (نمونه مورد بررسی طی مقاطع زمانی مورد بررسی 2000 تا 2011، شامل بیست کشور می‌باشد. جهت گردآوری اطلاعات در خصوص تبیین ادبیات تحقیق، از روش کتابخانه‌ای و مطالعات اسنادی استفاده گردیده و برای دستیابی به داده‌های مورد نظر برای پردازش فرضیات تحقیق، از اطلاعات موجود در وبسایت بانک جهانی با مراجعه به آدرس Databank.worldbank.org، استفاده شده است. برای آزمون فرضیه اصلی و فرضیه‌های فرعی تحقیق، از مدل زیر استفاده می‌شود:

$$\text{Foreign Direct Investment}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{Globalization Index}_{i,t} + \beta_2 \text{Stock Market Index}_{i,t} + \beta_3 \text{Economic Openness}_{i,t} + \beta_4 \text{Human Capital Development}_{i,t} + \beta_5 \text{Urban Population Growth}_{i,t} + \beta_6 \text{Good Governance Index}_{i,t} + \beta_7 \text{Capitation GDP}_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

که در آن:

$\text{Foreign Direct Investment}_{i,t}$ = t در سال i گذاری مستقیم خارجی در کشور سرمایه

$\text{Globalization Index}_{i,t}$ = t در سال i شاخص جهانی شدن کشور

$\text{Stock Market Index}_{i,t}$ = t در سال i شاخص بازار سرمایه کشور

$\text{Economic Openness}_{i,t}$ = t در سال i نیاز بودن اقتصاد کشور

$\text{Human Capital Development}_{i,t}$ = t در سال i توسعه سرمایه انسانی کشور

$\text{Urban Population Growth}_{i,t}$ = t در سال i نرخ رشد جمعیت شهری کشور

$\text{Good Governance Index}_{i,t}$ = t و t در سال i شاخص حاکمیت خوب کشور

$\text{Capitation GDP}_{i,t}$ = t در سال i تولید ناخالص ملی سرانه کشور

که از لگاریتم طبیعی مبلغ آن براساس دلار t در سال آگذاری مستقیم خارجی در کشور سرمایه = $\text{Foreign Direct Investment}_{i,t}$ شود. ایالات متحده آمریکا استفاده می

شده توسط بانک جهانی برای کشور گزارش KOF که از شاخص t در سال انشاخص جهانی شدن کشور = $\text{Globalization Index}_{i,t}$ شود. مذکور در سال مورد نظر استفاده می

که از لگاریتم طبیعی مبلغ آن براساس دلار ایالات متحده آمریکا t در سال انشاخص بازار سرمایه کشور = $\text{Stock Market Index}_{i,t}$ شود. استفاده می

گرد استفاده می (TOPN) که برای محاسبه آن از شاخص بازبودن تجاری t در سال نیاز بودن اقتصاد کشور = $\text{Economic Openness}_{i,t}$

$$\text{Trade Openness (TOPN)} = \frac{\text{Export} + \text{Import}}{\text{GDP}}$$

که در آن:

Export = براساس دلار ایالات متحده آمریکا؛ کشور صادرات کل

Import = براساس دلار ایالات متحده آمریکا؛ کشور واردات کل

GDP = براساس دلار ایالات متحده آمریکا کشور داخلی ناخالص تولید کل

شده گزارش HDI که برای محاسبه آن از شاخص t در سال توسعه سرمایه انسانی کشور = $\text{Human Capital Development}_{i,t}$ شود. توسط بانک جهانی برای کشور مذکور در سال مورد نظر استفاده می

- گزارش POP که برای محاسبه آن از نرخ رشد شاخص t در سال نرخ رشد جمعیت شهری کشور = $\text{Urban Population Growth}_{i,t}$ شود. توسط بانک جهانی برای کشور مذکور در سال مورد نظر نسبت به سال گذشته استفاده می

شده توسط گزارش WGI که برای محاسبه آن از شاخص t در سال انشاخص حاکمیت خوب کشور = $\text{Good Governance Index}_{i,t}$ شود. بانک جهانی برای کشور مذکور در سال مورد نظر استفاده می

شده که از لگاریتم طبیعی تولید ناخالص ملی سرانه گزارش t در سال تولید ناخالص ملی سرانه کشور = $\text{Capitation GDP}_{i,t}$ شود. توسط بانک جهانی برای کشور مذکور در سال مورد نظر استفاده می

نرم افزار مورد استفاده جهت تجزیه و تحلیل داده ها، Eviews 9 می باشد. در راستای تعیین روش مناسب برای تحلیل داده های ترکیبی، رویکردهای متعددی وجود دارد. رویکرد متداول این است که برای به کارگیری داده های ترکیبی و تشخیص همگن یا ناهمگن بودن آن ها از آزمون چاو¹ استفاده شود. در صورتی که نتایج این آزمون، مبنی بر به کارگیری داده ها به صورت داده های پانلی شود، می بایست برای تخمین مدل تحقیق از یکی از مدل های اثرات ثابت² یا اثرات تصادفی³ استفاده شود که برای انتخاب یکی از این دو مدل، باید آزمون هاسمن⁴ اجرا شود.

¹ Chow

² FEM

³ REM

⁴ Hausman

۴- بحث و بررسی

نمونه مورد بررسی طی مقاطع زمانی مورد بررسی 2000 تا 2011، شامل بیست کشور می‌باشد. در این قسمت، میانگین، میانه) معیارهای مرکزی (، انحراف معیار، بیشینه و کمینه) معیارهای پراکندگی (متغیرهای مورد استفاده محاسبه و در جدول شماره 1 آورده شده است. لازم به ذکر است که پس از حذف داده‌های پرت و مرتب‌سازی داده ها، تعداد شرکت‌سال‌های متغیرهای پژوهش با اندکی کاهش مواجه شده است.

جدول 1. شاخص‌های توصیفی متغیرهای مورد مطالعه

متغیرهای پژوهش	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی	888/22	225/23	236/26	762/17	681/1
شاخص جهانی شدن	93/71	257/73	628/92	009/33	602/15
شاخص بازار سرمایه	577/25	933/25	16/29	001/17	392/2
باز بودن اقتصاد	853/0	698/0	396/4	202/0	753/0
توسعه سرمایه انسانی	08/833	000/867	000/1000	000/534	132/93
نرخ رشد جمعیت شهری	008/0	008/0	126/0	206/0-	031/0
شاخص حاکمیت خوب	894/68	752/84	918/99	783/10	018/27
تولید ناخالص ملی سرانه	644/9	091/10	036/11	559/7	89/0

مقدار میانگین متغیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، 888/22 است. میانه نقطه‌ای است که یک نمونه را به دو قسمت مساوی تقسیم می‌نماید. به عبارتی دیگر، 50 درصد مشاهدات قبل و 50 درصد مشاهدات بعد از آن قرار دارند. همان‌طور که در جدول 1 نشان داده شده است، مقدار میانه متغیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، 225/23 است. با توجه به جدول فوق، این معیار برای متغیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، 1/681 است. گفتنی است بیشترین مقدار متغیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی برابر با 236/26 و کمترین مقدار آن برابر با 762/17 است. لازم به توضیح است که بیشترین مقدار متغیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، متعلق به کشور آلمان در سال 2000 و کمترین مقدار متغیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، متعلق به کشور صربستان در سال 2000 است.

در مورد متغیر شاخص جهانی شدن نیز لازم به توضیح است که مقادیر میانگین و میانه این متغیر به ترتیب برابر 93/71 و 257/73 می‌باشند. مقادیر بیشینه، کمینه و انحراف معیار این متغیر نیز برابر با 628/92، 009/33 و 602/15 هستند. بیشترین و کمترین مقدار این متغیر نیز به ترتیب متعلق به کشور بلژیک در سال 2007 و کشور جمهوری اسلامی ایران در سال 2000 می‌باشد. شاخص حاکمیت خوب، دیگری متغیری است که در این مطالعه محاسبه و در تحلیل‌ها استفاده می‌گردد. بالاترین و پایین‌ترین مقادیر این متغیر به ترتیب برابر با 918/99 و 783/10 است که به ترتیب، متعلق به کشور فنلاند در سال 2003 و کشور صربستان در سال 2000 می‌باشد. در مورد متغیر تولید ناخالص ملی سرانه نیز لازم به توضیح است که بیشترین و کمترین مقدار آن به ترتیب متعلق به کشور

دانمارک در سال 2008 و کشور اندونزی در سال 2007 است. لازم به تأکید است که جزئیات مشخصات متغیرها، در جدول شماره 1 مشهود است.

همان طور که در جدول 2 مشهود است، در همبستگی پیرسون، همبستگی مستقیم و معنادار بین سرمایه گذاری مستقیم خارجی با شاخص جهانی شدن، شاخص بازار سرمایه، توسعه سرمایه انسانی، نرخ رشد جمعیت شهری، شاخص حاکمیت خوب و تولید ناخالص ملی سرانه وجود دارد. علاوه بر این، در جدول شماره 1 مشهود است که متغیرهای مستقل پژوهش همبستگی بسیار قوی با یکدیگر نداشته (آماره همبستگی ها پایین تر از ± 0.8 است) و لذا مشکلی در تخمین مدل وجود ندارد.

جدول 2: همبستگی پیرسون

متغیر	سرمایه گذاری مستقیم خارجی	شاخص جهانی شدن	شاخص بازار سرمایه	باز بودن اقتصاد	توسعه سرمایه انسانی	نرخ رشد جمعیت شهری	شاخص حاکمیت خوب	تولید ناخالص ملی سرانه
سرمایه گذاری مستقیم خارجی	1							
شاخص جهانی شدن		1						
شاخص بازار سرمایه			1					
باز بودن اقتصاد				1				
توسعه سرمایه انسانی					1			
نرخ رشد جمعیت شهری						1		
شاخص حاکمیت خوب							1	
تولید ناخالص ملی سرانه								1

از آزمون جاک-برا برای بررسی نرمال بودن متغیر وابسته استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول شماره 3 ارائه شده است. بر اساس این آزمون چون سطح معناداری کمتر از 05/0 است، توزیع متغیر وابسته نرمال نمی باشد. گفتنی است زمانی که اندازه نمونه به اندازه کافی بزرگ باشد، انحراف از فرض نرمال بودن معمولاً بی اهمیت و پیامدهای آن ناچیز است. با توجه به قضیه حد مرکزی، می توان دریافت که حتی در غیاب نرمال بودن، آماره های آزمون به طور مجانبی از توزیع های مناسب پیروی خواهند کرد. لذا عدم توجیه این فرضیه قابل اغماض است (آباده، 1392). از سویی دیگر، برقراری تمام فروض کلاسیک در شرایط واقعی چندان قابل دستیابی نیست و عدم برقراری برخی از آنها، نتایج مدل برآورد شده را (به ویژه در نمونه های بزرگ (به طور کامل خدشه دار نمی کند. ضمناً زمانی

که اندازه نمونه به میزان کافی بزرگ باشد و سایر فروض کلاسیک نیز برقرار باشد، انحراف از نرمال بودن معمولاً بی اهمیت و پیامدهای آن ناچیز است) افلاطونی، (1392

جدول 3: آزمون چارک برا

سطح معناداری	آماره چارک برا	متغیر
000/0	023/16	سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

به منظور انجام پایایی، از آزمون ایم، پسران و شین استفاده می‌شود. نتیجه این آزمون در جدول شماره 4 ارائه شده است.

جدول 4: آزمون ایم، پسران و شین

سطح معناداری	آماره t	متغیرهای پژوهش
000/0	081/5-	سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی
000/0	096/3-	شاخص جهانی شدن
000/0	849/3-	شاخص بازار سرمایه
000/0	765/6-	باز بودن اقتصاد
000/0	07/4-	توسعه سرمایه انسانی
000/0	13/11-	نرخ رشد جمعیت شهری
000/0	104/3-	شاخص حاکمیت خوب
000/0	782/5-	تولید ناخالص ملی سرانه

با توجه به جدول شماره 4، مقدار سطح معناداری متغیرهای پژوهش کمتر از 5 درصد است و بنابراین، همگی متغیرهای پژوهش در دوره مورد بررسی در سطح پایا هستند. سپس، به شناسایی روش مناسب برای تحلیل داده‌ها پرداخته می‌شود.

در راستای برآورد ضرایب مدل تحقیق، ابتدا برای تعیین روش داده‌های ترکیبی و تشخیص همگن یا ناهمگن بودن آن‌ها، از آزمون چاو و آماره F لیمر استفاده می‌گردد. نتایج این آزمون در جدول شماره 5 آمده است.

جدول 5: نتایج آزمون چاو

نتیجه آزمون چاو	سطح معناداری	آماره F	فرضیه صفر
فرض صفر رد می‌شود	000/0	198/8	استفاده از مدل داده‌های تلفیقی

مطابق آنچه در جدول شماره 5 دیده می شود، نتیجه آزمون چاو، نشان می دهد که احتمال به دست آمده برای آماره F کمتر از 5 درصد است، بنابراین برای آزمون این مدل، داده ها به صورت تابلویی مورد استفاده قرار می گیرند. در ادامه در جدول شماره 6، با اجرای آزمون هاسمن، ضرورت استفاده از روش اثرات ثابت یا تصادفی، بررسی می گردد.

جدول 6. نتایج آزمون هاسمن

فرضیه صفر	آماره کای اسکوتر	سطح معناداری	نتیجه آزمون
استفاده از مدل اثرات تصادفی	001/17	017/0	فرض صفر رد می شود

با توجه به جدول شماره 7، سطح معناداری آزمون هاسمن کمتر از 05/0 است، لذا برای برآورد ضرایب مدل مذکور، باید از مدل اثرات ثابت استفاده نمود. نتیجه آزمون مدل مذکور با استفاده از مدل اثرات ثابت و روش حداقل مربعات تعمیم یافته برآوردی (EGLS) در جدول شماره 7 ارائه شده است.

جدول 7. نتایج آزمون مدل تحقیق

متغیر	ضرایب	خطای استاندارد	آماره t	سطح معناداری
مقدار ثابت	226/5	792/1	916/2	004/0
شاخص جهانی شدن	033/0	018/0	798/1	073/0
شاخص بازار سرمایه	649/0	085/0	564/7	000/0
باز بودن اقتصاد	043/0	372/0	116/0	907/0
توسعه سرمایه انسانی	0006/0-	0008/0	766/0-	444/0
نرخ رشد جمعیت شهری	311/4-	17/1	684/3-	000/0
شاخص حاکمیت خوب	025/0	007/0	461/3	000/0
تولید ناخالص ملی سرانه	255/0-	171/0	489/1-	138/0
آماره F	443/65		ضریب تعیین	81/0
سطح معناداری آماره F	000/0		ضریب تعیین تعدیل شده	796/0
روش EGLS رفع اثرات احتمالی ناهمسانی واریانس)	مقدار دوربین - واتسون		646/1	

با توجه به نتایج جدول شماره 7، از آنجا که آماره t متغیر شاخص جهانی شدن کوچکتر از $\pm 965/1$ بوده و سطح معناداری آن بزرگتر از 05/0 است، ارتباطی معنادار بین شاخص جهانی شدن و سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشورها وجود ندارد. لذا این نتیجه در راستای فرضیه اصلی تحقیق (بهبود شاخص جهانی شدن، منجر به افزایش سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشور می گردد) نیست. چنین شرایطی برای متغیرهای باز بودن اقتصاد، توسعه سرمایه انسانی و تولید ناخالص ملی سرانه نیز برقرار است. لذا فرضیه های فرعی دوم (گشایش هرچه بیشتر درهای اقتصاد) باز بودن اقتصاد، منجر به افزایش سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشور می گردد، سوم (توسعه سرمایه انسانی منجر به افزایش سرمایه گذاری مستقیم خارجی در کشور می گردد) و ششم (بهبود تولید ناخالص ملی سرانه

منجر به افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور می‌گردد (نیز مورد تأیید قرار نمی‌گیرند. از سویی دیگر، با توجه به نتایج جدول شماره 7، از آنجا که آماره t متغیر شاخص بازار سرمایه بزرگتر از $+965/1$ بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از $05/0$ است، ارتباطی معنادار و مستقیم بین شاخص بازار سرمایه و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها برقرار است. لذا این نتیجه در راستای فرضیه فرعی اول تحقیق (بهبود شاخص بازار سرمایه، منجر به افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور می‌گردد) است. چنین شرایطی برای متغیر شاخص حاکمیت خوب نیز برقرار است و لذا فرضیه فرعی پنجم (این مطالعه مبنی بر این که) بهبود شاخص حکمرانی خوب منجر به افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور می‌گردد (نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد. علاوه بر موارد پیش گفته، از آنجا که آماره t متغیر نرخ رشد جمعیت شهری بزرگتر از $-965/1$ بوده و سطح معناداری آن کوچکتر از $05/0$ است، ارتباطی معنادار و معکوس بین نرخ رشد جمعیت شهری و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها برقرار است. لذا این نتیجه در راستای فرضیه فرعی چهارم تحقیق (نرخ رشد جمعیت شهری منجر به افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشور می‌گردد) نیست.

لازم به ذکر است که آماره دوربین - واتسون مدل برابر $646/1$ است که بین $5/1$ و $5/2$ قرار دارد. ضمناً سطح معناداری آماره F نیز $000/0$ است که پایین‌تر از $05/0$ بوده و نشان از معناداری مدل دارد. دیگر نکته قابل توجه در جدول شماره 4-7، ضریب تعیین تعدیل شده مدل است. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده مدل مورد استفاده حدود 79% می‌باشد که نشان می‌دهد حدود 79% درصد از تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیرهای مستقل قابل توضیح است که مقدار قابل توجهی است. لازم به ذکر است که استفاده از روش حداقل مربعات تعمیم یافته برآوردی و همچنین تصحیح وایت دیاگونال، منجر به رفع اثرات ناهمسانی واریانس احتمالی گردیده است.

نتیجه بررسی‌ها نشان داد که ارتباطی معنادار بین شاخص جهانی شدن و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها وجود ندارد. در راستای توضیح نتایج به دست آمده لازم به توضیح است که واقعیت‌های دنیای امروز حاکی از آن است که قریب به اتفاق کشورهای جهان، درگیر نوعی چالش با جهانی شدن هستند. ترس از جهانی شدن از یک سو و امکانات برآمده از فرایند جهانی شدن از سوی دیگر، تصمیم‌گیری را با تردید و دقت بیشتری همراه کرده است. واقعیت این است که در یک دهه گذشته تحولات در سطح بین‌المللی به گونه‌ای بوده که نگرش به جهان پیرامون را به کلی تغییر داده و معیارهای متفاوتی را برای تصمیم‌گیری خلق کرده است. معیارهایی که در زمانی نه چندان دور قابلیت انتخاب داشت، اکنون تبدیل به الزاماتی شده که نادیده گرفتن آن‌ها نادیده گرفتن مسیر رشد و توسعه اقتصادی است. از سویی دیگر، سرمایه‌گذاری یکی از مهم‌ترین متغیرهای کلان در اقتصاد محسوب می‌شود و تحت تأثیر عوامل متعدد مانند متغیرهای پولی و مالی، سیاسی و ساختاری قرار دارد. تقریباً اکثر اقتصاددانان، بی‌توجه به مکتب و دیدگاه فکری خود، بر تمرکز و تشکیل سرمایه به مثابه مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده رشد و توسعه اقتصادی تأکید زیادی داشته‌اند. لذا، با شکل‌گیری و توسعه مدل‌های رشد در ادبیات اقتصادی، مقوله سرمایه‌گذاری و تأمین سرمایه به عنوان یکی از موضوعات اساسی در کانون توجه پژوهش‌گران و سیاست‌گزاران قرار گرفت. بنابراین، از آنجایی که سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی برای ایجاد و تداوم رشد اقتصادی و تشکیل سرمایه به ویژه در کشورهای در حال توسعه، از اهمیت خاصی برخوردار است و با توجه به نیاز کشورهای

در حال توسعه به رشد اقتصادی بالا و تداوم آن و همچنین تأثیر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در روند رشد و توسعه اقتصادی، ضرورت بررسی عوامل موثر بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را نمایان می‌سازد. اما چنین وضعیتی در سطح کلیت داده‌های بررسی شده محقق نگردید و در واقع جهانی شدن نمی‌تواند در سطح کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و متعاقباً افزایش رشد، توسعه و پیشرفت را به ارمغان بیاورد.

۵- نتیجه‌گیری و بحث

نتیجه بررسی‌ها نشان داد که ارتباطی معنادار بین شاخص جهانی شدن و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها وجود ندارد. در راستای توضیح نتایج به‌دست آمده لازم به توضیح است که واقعیت‌های دنیای امروز حاکی از آن است که قریب به اتفاق کشورهای جهان، درگیر نوعی چالش با جهانی شدن هستند. ترس از جهانی شدن از یک‌سو و امکانات برآمده از فرایند جهانی شدن از سوی دیگر، تصمیم‌گیری را با تردید و دقت بیشتری همراه کرده است. واقعیت این است که در یک دهه گذشته تحولات در سطح بین‌المللی به‌گونه‌ای بوده که نگرش به جهان پیرامون را به کلی تغییر داده و معیارهای متفاوتی را برای تصمیم‌گیری خلق کرده است. نتیجه بررسی‌ها نشان داد که ارتباطی معنادار و مستقیم بین شاخص بازار سرمایه و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها برقرار است.

لازم به ذکر است که به‌طور کلی سرمایه‌های خارجی از روش‌های مختلف وارد کشور می‌شوند: سرمایه‌گذاری‌هایی که در بخش نفت و گاز صورت گرفته، به صورت تسهیلات مالی خارجی (شامل قراردادهای بیع متقابل و فاینانس که نیاز به تضمین ابزارهای بانکی و تصویب شورای اقتصاد است) جذب می‌شوند. سرمایه‌گذاری‌هایی که در مناطق آزاد کشور جذب می‌شوند، طبق قوانین خاص سرمایه‌گذاری خارجی در مناطق آزاد صورت می‌گیرد. بعضی از سرمایه‌گذاری‌ها نیز از طریق بورس اوراق بهادار و از طریق آزاد صورت می‌گیرد.

نتیجه بررسی‌ها نشان داد که ارتباطی معنادار بین باز بودن اقتصاد و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها وجود ندارد. در این رابطه لازم به توضیح است که نگرش دیدگاه کلان به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، به منزله جریان سرمایه میان مرزهای ملی از کشور موطن به سوی کشور میزبان است و به وسیله آمارهای تراز پرداخت‌ها اندازه‌گیری می‌شود. این جریان‌ها سبب افزایش موجودی سرمایه در کشورهای میزبان شده، یعنی ارزش سرمایه‌گذاری کشور موطن بر روی نهادها که معمولاً شرکت‌های سهام می‌باشد و توسط یک مالک در کشور موطن کنترل شده یا یک مالک در کشور موطن دارای سهمی خاصی از آراء هیئت‌مدیره می‌باشد. نتیجه بررسی‌ها نشان داد که ارتباطی معنادار و معکوس بین نرخ رشد جمعیت شهری و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها وجود دارد. در رابطه با این نتیجه به عنوان مثال گفتنی است که آفریقا جاذبه‌هایی نیز برای ورود سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد. وجود مواد خام و ارزان‌قیمت، نظیر نفت و فلزات و الماس و جمعیتی بیش از 800 میلیون نفر، موقعیت مناسبی را برای انجام سرمایه‌گذاری‌های سودآور در زمینه‌های حمل‌ونقل، توریسم، انرژی و غیره در این منطقه ایجاد می‌کند. در کنار این عوامل اجرای برخی از سیاست‌ها، نظیر رشد سریع بازارهای مالی، دستیابی به بازارهای منطقه‌ای، اجرای سیاست‌های خصوصی‌سازی، ایجاد مشوق‌هایی در زمینه توسعه صادرات، نظیر ایجاد مناطق

پردازش صادرات، مشوق‌های مالیاتی، کاهش بوروکراسی، امضای توافقات چندجانبه و کاهش کنترل بر جریان سرمایه در ایجاد این موقعیت مناسب، مؤثر است.

نتیجه بررسی‌ها نشان داد که ارتباطی معنادار و مستقیم بین شاخص حکمرانی خوب و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها وجود دارد. در این رابطه گفتنی است که در اقتصاد جهانی، رقابت‌پذیر بودن به معنای امکان به دست آوردن موقعیت مناسب و پایدار در بازارهای بین‌المللی است. نتیجه بررسی‌ها نشان داد که ارتباطی معنادار بین تولید ناخالص ملی سرانه و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورها وجود ندارد. در رابطه با این نتیجه لازم به توضیح است که منطقه غرب آسیا که متشکل از 15 کشور از جمله ایران است؛ در سال‌های اخیر، به ویژه در اثر بالا رفتن قیمت انرژی و مواد اولیه، جذابیت زیادی نزد سرمایه‌گذاران خارجی پیدا نموده است. نتیجه بررسی‌ها نشان داد که وضعیت در کشورهای توسعه‌یافته متفاوت است و تنها متغیر شاخص بازار سرمایه در این کشورها، تأثیر خود را حفظ نموده است و متغیرهای نرخ رشد جمعیت شهری و شاخص حاکمیت خوب، در این کشورها نمی‌توانند توضیح‌دهنده سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی باشند. این در حالی است که شاخص جهانی شدن، تأثیر قابل توجهی را بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد. علاوه بر این نتیجه بررسی‌ها نشان داد که وضعیت در کشورهای در حال توسعه، بسیار مشابه نتایج تحلیل‌های کلی است و تنها متغیر تولید ناخالص ملی است که برخلاف نتایج به دست آمده در سطح کلیت شرکت‌ها، در این جا، تأثیر معناداری از نوع معکوس داشته است.

همانطور که در نتایج مشهود بوده است، اجرای دقیق آزمون‌های آماری نشان داد که در سطح کلیت داده‌ها، ارتباطی معنادار بین شاخص جهانی شدن و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی برقرار نیست که این نتیجه را می‌توان در انطباق با نتایج دوغان و ارسلان¹ (2016) و در تضاد با نتایج لیتائو² (2012)، پرکارسکین و ساسنین³ (2015) دانست. علاوه بر این، ارتباطی معنادار و مستقیم بین شاخص بازار سرمایه و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی یافت شد که این نتیجه را نیز می‌توان در انطباق با نتایج لیتائو (2012) دانست. از دیگر نتایج این مطالعه، عدم تأثیر معنادار باز بودن اقتصاد بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بوده است که این نتیجه را نیز می‌توان به‌نوعی منطبق با نتایج کوچا⁴ و همکاران (2014) دانست. علاوه بر این، نتایج آزمون فرضیه‌های مطالعه حاضر نشان داد که ارتباطی معنادار بین توسعه سرمایه انسانی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وجود ندارد که این نتیجه در تطابق با نتایج لیتائو (2012) دانست. دیگر نتیجه مطالعه حاضر مبنی بر این که رشد جمعیت شهری موجب کاهش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌گردد را نیز می‌توان در تضاد با نتایج لیتائو (2012) دانست. از سویی دیگر، نتایج بررسی‌ها نشان داد که شاخص حاکمیت خود منجر به افزایش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌گردد. از دیگر نتایج این مطالعه، عدم تأثیر معنادار تولید ناخالص ملی سرانه بوده است که نتیجه مذکور را می‌توان به‌نوعی در تضاد با نتایج علیزاده و همکاران (1393) و کانگ⁵ و همکاران (2016) دانست.

¹ Dogan and Arsalan

² Leitão

³ Pekarskiene and Susniene

⁴ Kojo

⁵ Kong

فهرست منابع

- * آذربایجانی، کریم. (1381). تعیین مناسب‌ترین ترتیب تجاری - منطقه‌ای برای اقتصاد ایران بر اساس شاخص های همگرایی و جهانی شدن. فصلنامه پژوهش‌های اقتصادی ایران، 13، 107-75.
- * آذربایجانی، کریم؛ کریمی، حسین و ناقلی، شکوفه. (1391). برآورد تأثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر جریان‌ات تجاری بخش صنعت در کشورهای عضو سازمان توسعه و همکاری اقتصادی. اقتصاد توسعه و برنامه ریزی، 1(1)، 69-94.
- * آق ارکاکلی، آنامحمد؛ نوبخت، مهدی و یحیی زاده‌فر، محمود. (1395). مطالعه توسعه مالی بین‌الملل و نقش آن بر جهانی شدن اقتصاد در کشور ایران با استفاده از داده‌های تابلویی. پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، 6(22)، 37-65.
- * بهرامی، جابر و پهلوانی، مصیب. (1393). تأثیر جهانی شدن بر جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای منا با استفاده از روش گشتاورهای تعمیم یافته. مجله اقتصاد و توسعه منطقه‌ای، 8(21)، 205-226.
- * ترابی، تقی و محمدزاده‌اصل، نازی. (1388). جهانی شدن، سرمایه‌گذاری خارجی و انتقال تکنولوژی. تهران: انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات.
- * ترابی، تقی و محمدزاده‌اصل، نازی. (1389). تحلیل نقش جهانی شدن در جذب سرمایه خارجی و رشد اقتصادی. پژوهشنامه اقتصادی، 10(2)، 217-240.
- * دانش پرور، میترا و زینلیان، محمد حسین. (1394). سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در عرصه تجارت جهانی (با نگاهی اجمالی به روند گسترش در ایران و جهان). (مجله اقتصاد سیاسی، 54، 22-24.
- * دودانگی، محمد. (1395). عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی در ایران. پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، 6(23)، 131-147.
- * صابونچی، محمد حسین و رشیدزاده، علی. (1393). اثر جهانی شدن و سرمایه‌گذاری خارجی بر روی توزیع درآمد در ایران. مجله اقتصادی، 14(1) و 2، 117-134.
- * صادقی، حسین؛ صامتی، مجید و سامتی، مرتضی. (1391). تأثیر جهانی شدن اقتصاد بر اندازه دولت: مطالعه کشورهای منتخب آسیایی. فصلنامه علمی پژوهشی پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، 6(2)، 249-209.
- * علیزاده، محمد؛ بابایی، مجید؛ جعفری، محمد و خدایی، مهدی. (1393). اثر متقابل سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در کشورهای عضو D8 مدل معادلات همزمان. (فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی، 2(6)، 87-104.
- * Bolbol, A., Fatheldin, A. and Omran, M. (2005). Financial Development, Structure and Economic Growth. Research in International Business and Finance, 19(1), 171-194.
- * Dogan, C. and Arsalan, A. (2016). Political globalization and foreign direct investment inflows in Turkey. International Journal of Business and Social Research, 5(5), 43-48.
- * Dreher, A. (2006). Does Globalization Affect Growth?: Empirical Evidence From A New Index. Applied Economics, 38(10), 1091-1110.
- * Dreher, A., Gaston, N. and Martens, P. (2008). Measuring Globalization Gauging its Consequences. New York: Springer.

- * Ezenwakwelu, C.A. (2015). Measuring Globalisation through Foreign Direct Investment Inflows or Outflows: A Basis for Economic Development in West Africa. *European Journal of Business and Management*, 7(32), 24-31.
- * Gemmell, N., Kneller, R. and Sanz, I. (2008). Foreign Investment, International Trade and the Size and Structure of Public Expenditures. *European Journal of Political Economy*, 24(1), 151-171.
- * Gourgul, H. and Lach, L. (2014). Globalization and Economic Growth: Evidence from two Decades of Transition in CEE. *Economic Modelling*, 36, 99-107.
- * Khan, A.H. and Malik, A. (1992). Dependency ratio, foreign capital inflows and rate of savings in Pakistan. *The Pakistan Development Review*, 3(4), 843-56.
- * Khan, U. (2005). Macro Determinants of Total Factor Productivity In Pakistan. Munich Personal RePEc Archive, MPRA Paper 8693, 2. Retrieved from <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/8693/>.
- * Kong, Y., Glascock, J. and Lu, Andrews, R. (2016). An Investigation into Real Estate Investment and Economic Growth in China: A Dynamic Panel Data Approach. *Sustainability*, 8(1), 66-84.
- * Kose, M., Prasad, S. and Terrones, M. (2008). Does Openness to International Financial Flows Contribute to Productivity Growth?. Iza Discussion Papers From Institute for The Study of Labor (IZA), Paper 3634.
- * Krugman, P. (1996). Past and Prospective Causes of High Unemployment. *Economic Review*, 79, 23-47.
- * Leitão, N. C. (2012a). Foreign Direct Investment and Globalization. *Actual Problems of Economics*, 4, 398-405.
- * Pekarskiene, I. and Susniene, R. (2015). Features of foreign direct investment in the context of globalization. *Social and Behavioral Science*, 213, 204-210.
- * Ursprung, H. (2006). The Impact of Globalization on the Composition of Government Expenditures: Evidence from Panel Data. CESifo Working, Paper No.1755.

Glibalization and its impact on foreign direct investment in developing and develoed countries

Kouros Shams

Ph.D Student, Department of Financial Management, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Fraydoun Rahnamay Roodposhti

Professor, Department of Accounting, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Hashem Nikoomaram

Professor, Department of Accounting, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Zahra Pourzamani

Associate Professor, Department of Accounting, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

The present study aims to study the effect of globalization on foreign direct investment. To do this, the data of 2001-2011 of twenty countries (Ten developing countries and ten developed countries), multi-variate regression and pooled data model are used. The results of study at developed countries showed that improvement of globalization index led into the increase of foreign direct investment in Iran and this increases the increase of growth capacity and development of country. Also, it improves capital market index and increases foreign direct investment in the country and also it collects capital in the country. On the other hand, the results of study in developing countries showed that improvement of capital market index led into the increase of foreign direct investment in the country and this collected capital in the country and improved good governance index and increased foreign direct investment. This also improves the wage of citizens and increases governance accountability. The growth of urban population leads to the reduction of foreign direct investment in the country and development conditions are not improved with the improvement of human resources. Also, improvement of GDP leads to the reduction of foreign direct investment in the country and this doesn't increase growth and development.

Keywords: Globalization, Foreign direct investment, Developed countries, Developing countries

